

Ezkerraren indarra eta ahulezia

Euskal ezkerren indarra, orain arte, utopia izan da, printzipioak, suhar moralak. Eta euskal ezkerren ahulezia ere horixe berbera. Euskal ezkerrek pigmeo jiggante bat dirudi, horregatik.

Kolakowski Poloniako ezkerretz diena, euskal ezkeraz ere berditu esan litekeela, iruditzen zait: "La principal debilidad de la izquierda polaca no estuvo en que naciera de la negación, sino en que esa negación alcanzase sólo el nivel de la protesta moral y no el nivel del pensamiento práctico. Una actitud izquierdista cuya conciencia permanece detenida en el estado de la vivencia moral es poco eficaz en la práctica".

Honen ondorioa berdina da nahiz Polonian nahiz Euskal Herrian: (ezkerra) "no podía ser un movimiento organizado y tan sólo poseía una dispersa y nebulosa conciencia negativa, en contraste con el derecho (...). La izquierda tampoco se convirtió en un movimiento político en sentido estricto; sólo llegó a ser la suma de actitudes éticas surgidas de manera espontánea".

Politikariki egin nahi badugu, behintzat, gure ekintzaren xede hurbilak eta hartaratzeko jardupideak finkatu beharko ditugu. Batere distiratsa izango ez diren, eta izaterik ez dadukaten, helburu hurbilak. Desarrolo ideologikoarekin alderatzen bada, izan ere, ekintzaren desarrolloak zaila eta eskasa dirudi. Ez dago dudarik, zailtasun horrek askotan teorigintzara, ideologiarantz ihes egin arazi diola zenbaiti: konpentsazio bezala. Zer egin ez zekiena, edo egiten ausartzen ez zena, berebizko teoriak predikatuz konpentsatu da. Beste hau ere bazegoen, apika: ohorez betetzen ari ziren ekintzaleak bide gogor eta radikaletik ikusirik, kultur-lanean zebilenak ez zuten gutiago izan nahi, eta bere modura "heroe" jokatzen ibili ere da. Dena den ideologia ederki gizendu dugu, oraindik gure ekintzaren hezur maskalen gainean. Ezinbestekoa gure horrela lortu dugun inflazio teoriko-ideologikoa. Banakoek ezizik, batzutan talde politiko osoek ere ekintzaren zailtasunetik teorigintzara edo ideologiaren amesetara ihes egiten zutelarik.

IDEOLOGIKERIA

Baina hesparruak eta zeregina berezko premia, hain zuzen ere, bion elkar-lana are hestugotu behar delakoxe, da hain larria egunotan. Ezin esan liteke, orain arte elkar-lan asko egon denik. Intelektualak beren aldetik ibili dira, izugarriko habsailan teoriak egiten (zuzen esateko: ideologiak egiten, esan beharko litzateke. Batez ere utopikoki egiten). Eta ekintzaleak intelektualen atzetik, haiei segitu ezindak.

Orain artean lehen-fase hutsetan ibili gara: politikoa ideologi-asmaketan, teoriak "politikari", edozein edozertan. Diletantismoan espezialistak agertu gara gu. Batez ere "teorikoki" politikari orain arte eduki duten ahalmena, esku, moztu beharra dago. Intelektualak egunoro esperimantu aisa egin ditzaie (intelektualki!), eta egin behar ditzu: gaur oinarri batzuekin badabil, bihar beste batzuekin arituko da. Gaurko ikuspegia biharko abandonatuz. Alde berriak deskubrituz, beti ere. Eskolastikoren bat ez bada behintzat, ikusgune eta oinarri berriak probatzen ari da etengabe. Politikak, ordea, ez du halako mugikortasunik, ekintzak irudimenak baino mugikortasun gutiago duen moduan. Mugimendu politikoa batek ez dauka intelektualen azkeneko ateraldiari begira egorterik, hortakoz. Ez daduka egunoro esperimentu berria abenturatzetik. Joseba Arregiren esanera plastikoa batekin esateko: intelektualak zilegi du goizero mundua berriro deskubritzea. Zilegi ezizik, beharrezkoa du, benetan kreatzaile bada. Politikoa, ostera, ez beharrezkoa eta ez zilegi luke hori, mitxeleta politikoa

bat ez bada behinik-behin.

Lehen-fasean "kontzientzia biztu" beharra bait zegoen, konprengiarria zen ideologiari halako indarra ematea. Halabaina, honez gero erabaki beharra dago, zer nahi dugun: etengabe "kontzientzia egiten" jarraitu, ala azkenean (noizpait!) politika egiten ere hasi.

IDEOLOGIATIK TEORIARA

Gehienetan "ideologia" eta "teoria" hitzak esanahi eta balio berdinekoak erabili ohi ditugu. Gainera, ideologia nolabait ametziten denean ere, euskara korrientean "teoria" hitzari halako usain negatibo bat peatu zaito: "hori teoriarik ederki dago, baina...", eta "teoria politikak, baina...", edo "teoria hutsa duk hori!", esaten da. "Teoria" hitzarekin zerbait irreal eta alegiazko adierazi nahi izaten da.

La Kantek esaten zuten, usadioaren eta modaren kontra libitzea gauza triste dela. Eta hizkuntza kontuan, gehienetan, arrazoirik gabekoa ere badela, erantsi ahal izango litzateke. Uste dut, zentzu-nahasteren batzuk argitzea, berezuntasun hau lagungarri izan dakigukeela. Eta nik, hemen, berezuntasun hau beti gorde behar genukeenik pentsatu gabe, eta literaturara espezializatuan egin ohi den eran, usadioaren esanahi aldenik-alde kontrarioan erabiliko ditut hitzak. Berezuntasun berez inportantea da, baina hitzen kontuari ez nioke inportantzia gehiegirik eman nahi. Beharbada ekiboko batzuen korapiloak askatzen lagunduko digu, halare.

Ideologiaren kritika altxatu denean, eta ideologiaren krisiaz oharituz, "ideologia zientifikoez" mintzatzen hasi gara. Dударik gabe, ideologia zientifikoa eta ez-zientifikoa berezi baditugu, lehenengoak arbutatzeko eta bigarrenak onesteko asmoa izan dugu gidari. Baina "ideologia zientifikorik" ez dago: ideologiaren bat "zientifikoa" deklaratzeko da ideologikeriarik galdutena, hain zuzen ere. Marxista ortodoskoak dira adanik "ideologia zientifikoa" sinesten duten bakarrak (ez denak, baina gehienak: irakasle "ofizialak", alegia). Ik. Kolakowski libururaren hitzaurrean problema hau. Ideologia, berez, "errealitatearen ezagupenetik" aparte eta independente bizi da; eta zenbait kasutan errealitatearen ezagupenarekin bezain ongi zeregin soziala "consiste en mantener la fe en los valores necesarios para que el grupo pueda actuar eficazmente". Beraz, "la ideologia no es teoría pura; no puede serlo, pues el conocimiento de la realidad, por sí solo, no puede mover a nadie a obrar. La ideología contiene o bien juicios de valor o bien juicios de hecho..." (Kolakowski). Ikus, areago, Kolakowski liburuan (JAKIN, 1972, or. 189 ta hur.) "Ideología eta teoría" atala.

Zientifikoa teoria izan liteke (ez ideologia); hobeto esanda, teoria zuzena beti da zientifikoa. Ideologiak, aldiz, sagarrak edo poesiak bezalaxe, onak ala txarrak izan daitezke, baina ez egiazko edo gezurrezkoak ez zientifikoki eta ez-zientifikoki.

Egon liteke (edo pentsa liteke) ideologia bat, teoriarik batere gabe; ideologia asko eta teoria guti egotea, franko arunta da: sozialismo utopikoaren kasua hori zen, eta gure gaurkoa ere bai, dudarik gabe. Ideologiarik gabeko teoriak ere egon litezke, baina kontsebakorrak izango lirateke, iruditzen zait. (Kasu: ideologiarik batere gabeko teoriarik ez da posible!). Jeneralean, halare, teoriarik ez da ideologiari faltatzen, eta teoriaren lana bere burua ideologiari garbitzea izaten da: errealitatearen ezagupen garbi bilakatzeko.

Adibidez, sozialismoaren alde bai "ideologia" kristauarekin ala mohamedanoarekin, eta bai ideologia ateista batekin burruka liteke: balogo sistema eta historiaren zentzu etikoa ulertzeko gisa arras diferen-

teekin. Baina sozialismoaren teoriak ez erlijioarekin eta ez ateismoarekin daduka zerikusirik: datoen azterketarekin baizik. Hau da: teoriak problema konkretu batzuen aplikazio zientifikoa (ez etikoa) eta soluzioa proposatzen du, haien "balarazio" umbersoletan sartu gabe. Teoriak ezagutza (praktiko) besterik ez du izan nahi: zientzia. Horregatik ere, posible da, USA bezalako teknologia guziz aurreratuko herrialde batetan eta Yemen bezalako beste feudalista batetan ideologia sozialista berdina erabiltzea; baina ez sozialismoaren teoria berdina erabiltzea. Azkeneko hau egingo balitz, utopia egingo litzateke: ideologia.

Ideologia eta teoria sua eta ura bezalatsu dira. Baina ez dago ura eta sua bezain erraz berezterik, "ya que sabemos que no existe una práctica teórica pura, una ciencia totalmente desnuda, que estaría preservada para siempre, en su historia como ciencia, de las amenazas y ataques del idealismo, es decir, de las ideologías que la rodean; sabemos que no existe ciencia 'pura' más que a condición de purificarla sin descanso, ni ciencia libre dentro de la necesidad de su historia, más que a condición de liberarla sin descanso de la ideología que la ocupa, la acosa o la acecha. Esta purificación, esta liberación, no se adquiere sino al precio de una lucha incansante contra la ideología misma, es decir, contra el idealismo, lucha, cuyas razones y objetivos pueden ser aclarados y orientados por la Teoría (el materialismo dialéctico), como por ningún otro método en el mundo" (Althusser).

Euskal Herrian, ideologiaren sobera duguna haina falta zaigu teoriarik. Errealitatearen azterketa sistematikorik ez dugu egin. Gure ideologiak gidaturik, burruka eraso dugu, eta helburu ederrak persegitzen ditugu, baina errealitateari neurri hartzea ahaztu zaigu, teoria falta zaigu, eta gure burruka inprobisatuz ari gara unoero. Errealitatearen ezagupen sistematikoa, teoria, behar dugu.

Erabateko eta guzuzko kritikak (kritika utopikoak) ez daduka problema bakoitzari banan-banan burubide alternatibo errealista bat bilatu beharrik. Gizarte antolatzea berri arunt bat iragartzen du, problema partikularren soluzioa etorkizunaren eskufetan gomendatuz. Horregatik, dena soluzioagarritzat jotzen du, ez bait dio problema bakoitzaren askabide konkretuari, proposatzen den soluzioaren gauzagarritasunari, gizarte jakin baten ahaltasunen limitazioari, jaramonik egiten. Problema guzien askabide simultaneo eta bat-batekoan pentsatzen du. Gipuzkoako industriaren herioetaz badihardugu, nahiz eta problema honek barruan problema asko gorde, haiek denak bat-batean galdintzen dituen soluzioa emango digu ("Trantza", edo horrelako zerbait. "Sozialismoa", beharbada). Irakaspenaz, emakumearen emantzipazioaz, zaharren aseguroaz, urbanizazioaz, bizi-giroaren kiraspene eta kutsadunaz, eta edozertaz, problema denak batera zuzentzen dituen erabateko "soluzioa". De fakto, ordea, ekintzaz jardutekotan bi galderei erantzuten jardun beharra egoten da: zer egin, —eta zein modierekin kontatzen dugu? Ez bait dago asmo guziak batera beteterik. (Problemak zuzentzea hain erraza izango balitz, sortu ere ez lirake egingo!).

Teoria bat. Gure egoeraren azterketa, eta hurbileko xedeekin finkapena: daduzkagun problema eta bakoitzarentzat erabil ditzakegun medioen kontaduria, guk burubide genitzaileen eta ezin ditugun problema berezuntasun, soluzio bidearen oraingo eman litzezken pausoen kalkulua, eta soluzioaren joera, argitu beharko dira, gure herri-mugimendua inoratuksa bada. Krisi honetan noragabe geldituko ez bada. Krisi latz batetan erorita gaudela, iruditurik bat nago.

JOXE AZURMENDI

SUKALDEKO MUEBLEAK

EDERRAK BEZAIN EGOKIAK

FELIX ETXABE, S. L.

Urrutizkiña: 891754

ZALDIBIA (Guip.)